

Elogi de l'abnegació

Text > VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Si bé Carme Montoriol Puig (1893-1966) va néixer i morir a Barcelona, descendia de figuerencs i va estar molt vinculada a l'Empordà. Era familiar del polític Josep Puig Pujades, autor de novel·les i d'obres de teatre, i també de Narcís Monturiol, el figuerenc que va inventar el submarí.

Concertista de piano i poeta inèdita, a finals de la dècada dels anys vint Carme Montoriol va publicar una traducció en vers dels sonets de Shakespeare que va rebre elogis de Tomàs Garcés, entre d'altres. Als anys trenta es va consolidar com a dramaturga i durant la guerra es va publicar la seva traducció de *No passaran*, d'Upton Sinclair. Però ja no va escriure cap més llibre. A les històries de la literatura no disposa d'un capítol propi (ni, sovint, tan sols d'un epígraf), sinó que apareix en el grup de les periodistes, de les feministes, de les escriptores republicanes.

La seva única novel·la, *Teresa o la vida amorosa d'una dona*, va aparèixer el 1932. La protagonista és una dona casada que s'ha traslladat a Barcelona amb el seu marit després de viure uns anys a Figueres. En el primer capítol, una carta anònima la informa que el seu marit ha posat un pis a una dona que prové del barri figuerenc del Garrigal. Coneguda com *la Mulata*, està a punt de donar a llum.

A causa d'aquesta notícia, Teresa cau malalta. Després d'una llarga convalescència, decideix perdonar el marit i fer-se càrrec de la nena, un arranament que la mare accepta. La situació sembla resolta fins que, al cap d'uns anys, l'esposa descobreix que el marit ha tornat a posar un pis a la Mulata, ara a Sabadell. Teresa està a punt de llançar-se literalment a la via del tren. A l'últim, és acollida per la germana del seu marit. En aquesta casa, però, també sorgeixen problemes, ja que desperta el desig del seu cunyat i no li queda més remei que llogar un pis i guanyar-se la vida cosint.

Al cap d'un temps, Teresa troba Carles, un home solter i decent que l'estima. Quan sembla que la seva vida s'encarrilarà, el seu marit es mor i ella decideix fer-se càrrec dels fills que ha tingut amb la Mulata. Tot i que Carles està disposat a conviure amb aquesta nova família, Teresa decideix dedicar totes les energies als fills i, doncs, renunciar a aquest amor incipient.

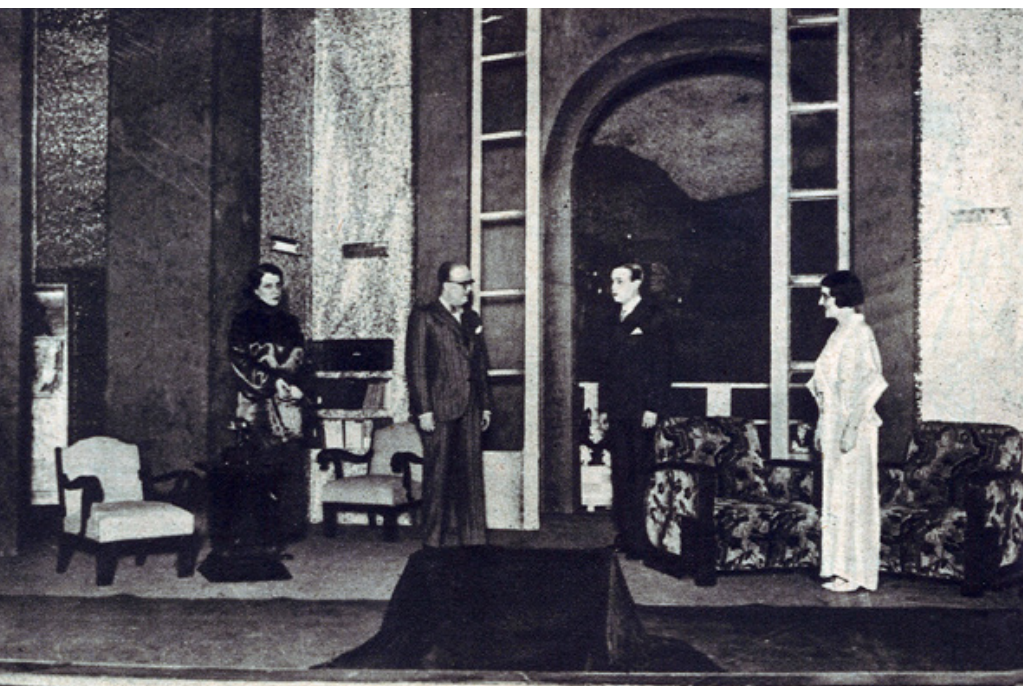
El lector d'avui potser estarà temptat de comparar aquest argument amb el d'alguna telenovel·la veneçolana. Certament, la *vida amorosa* tal com l'entendem avui no té gaire res a veure amb la del títol: en un llibre de 250 pàgines, Teresa no manté el que avui considerariem una

relació extramatrimonial fins que no ens acostem a la pàgina 200 (per contrast, resulta molt més literària la vida amorosa del seu marit). El principal objecte d'amor de Teresa és la família, a la qual dedica una passió que l'autora sembla suggerir que és superior a la que mereixen els amors, diguem-ne, *romàntics*.

Aquesta mena de melodrames familiars interessaven en gran manera els lectors de l'època. Carme Montoriol, presidenta del Lyceum Club i secretària de la Institució de les Lletres Catalanes, tenia fama d'abordar situacions incòmodes («sense concessions a una vana sensibleria», es podia llegir a *La Publicitat*). Llegida avui, en canvi, *Teresa o la vida amorosa d'una dona* sembla més a prop de *La princesa de Clèves*, escrita més de dos segles abans, que no pas de les ficcions de Mercè Rodoreda, nascuda poc després que l'autora. Els problemes

Carme Montoriol no té el poder creatiu de Víctor Català ni el do lingüístic de Llucieta Canyà

>> Escena de L'huracà, obra de Carme Montoriol, al Teatre Poliorama el 1934.

>> Carme Montoriol el 1933.

(Font: BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT)

>> Una escena de la telesèrie veneçolana *Kassandra*.

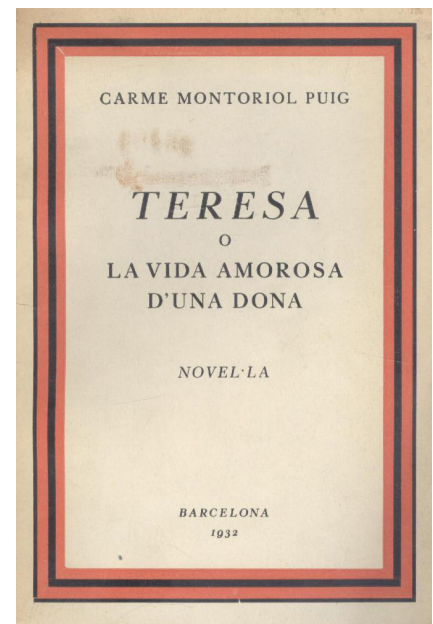
de Teresa avui durarien poc temps i es resoldrien d'una manera més expeditiva. De fet, les adúlteres de ficció del segle XIX resulten més avançades. A la novel·la de Carme Montoriol hi trobem a faltar, per exemple, una aproximació a la prolongada relació que mantenen el marit i l'amant. Afegim-hi que aquesta autora no té el poder creatiu de Víctor Català ni el do lingüístic de Lluçiana Cayà.

El que avui trobem tebi, tanmateix, va motivar els elogis de Manuel de Montoliu, que quan es va publicar la novel·la va lloar «aquesta discreció expressiva, aquesta castedat de l'esperit que priva l'escriptor de portar la pintura de les passions fins als termes extrems, fins a l'ultrança realista o sentimental. I això és encara més de lloar per quant el tema de la seva novel·la convida a cada moment l'autor a abusar dels efectes excitants i patològics de la paraula al servei de l'aguda sensibilitat lírica i de la passió irrefrenable de les quals estan saturats els protagonistes de la narració». Avui dia no utilitzaríem precisament la paraula *discreció* per referir-nos a les expansions sentimentals que trobem al final del llibre en les cartes que es creuen Teresa i el seu amant.

Des dels anys vuitanta fins ara s'han recuperat obres de teatre de Carme Montoriol, però la seva única novel·la no ha estat reeditada. Publicada originàriament per la Llibreria Catalònia, *Teresa o la vida amorosa d'una dona* està escrita en un llenguatge estàndard, sense dialectalismes ni vulgaritats. Hi trobem, en canvi, més d'un referent geogràfic empordanès. A les primeres pàgines, quan evoca el seu matrimoni, Teresa recorda que cada aniversari el celebraven en un lloc diferent: l'Almadrava de Roses, l'ermita de la Salut de Terrades, el castell de Requesens... Un any van desplaçar-se fins a Perpinyà: no són indrets gaire diferents dels que podria freqüentar una parella de figuerencs d'avui dia.

En canvi, en aquests vuitanta anys que han transcorregut des de la publicació del llibre hem viscut moltes altres transformacions. No estic segur que els honoraris d'un metge d'avui bastin per mantenir l'esposa, tenir minyona, posar un pis a l'amant al centre de la ciutat i pujar dos fills. Però el que ha canviat més és el paper de la dona. Avui dia, hem de fer un esforç per entendre la capacitat d'abnegació de Teresa, la soledat en què es troba, la manca d'independència econòmica, la submissió a unes normes que

la perjudiquen. Curiosament, ella fa un esforç per entendre el marit, que sembla capaç d'estimar dues dones alhora: «L'home no feia comèdia. Hi havia, en ell, dues naturaleses diferents, que actuaven per separat i segons el medi, i que justament per l'oposició extrema, entre els medis (dos pols oposats), es movien en completa independència». És en aquest esforç, i també en la crítica a la xafarderia dels veïns, en les ganes d'entendre els qui són diferents, on detectem una certa obertura de mires. Al capdavall, Teresa té molt poques relacions i un accés molt limitat a les fonts d'informació. És una dona que no ha estat educada per solucionar problemes, sinó per evitar-los. «Cada vida de dona era, doncs, un drama secret, una lluita sorda?»

>> Portada de l'obra *Teresa o la vida amorosa d'una dona*.

No estic segur que els honoraris d'un metge d'avui bastin per mantenir l'esposa, tenir minyona i posar un pis a l'amant

>> Carme Montoriol en un sopar homenatge al Lyceum Club el 1935.

